

BUTLLETÍ DE L'ESTAT CATALÀ

Any II ★

Paris, 31 d'Agost de 1926.

★ N.º 12

LA LLIGA INTERNACIONAL DELS DRETS DE L'HOME CONTRA ELS CRIMS DE LA DICTADURA ESPANYOLA A CATALUNYA

Davant dels crims del Directori Espanyol varem adreçar-nos a «La Lliga Internacional dels Drets de l'Home», per demanar-li si volia fer-se ressó de la nostra veu de protesta i denunciar així a tot el món lliure els atropells contra la Justícia i la Llibertat i contra tots els drets dels homes i dels pobles perpetrats per l'esmentat Directori, especialment a Catalunya.

Hi tinguerem doble interès pel monstruós consell de guerra celebrat contra els nostres companys complicats en el complot de Garraf. Mai no s'havia vist tan clar l'odi i el sadisme dels borbons contra Catalunya, com en aquest cas. El mateix rei s'ha constituït en joguina dels jutges militars que han intervingut en aquest afer i el nom dels quals ja comença a clamar venjança. Deu ésser ja fruit de l'amenaça que no fa molt temps feia contra Catalunya en ple Barcelona!

El reial decret publicat amb efectes retroactius, per poder jutjar militarment els nostres companys, conculcant totes les lleis de tots els còdigs i les del sentit comú, ens adverteix de l'indefensos que estem els catalans mentre siguem governats per un rei que està evidentment fora de la llei i per un govern que, com diguè el nostre capdill, no mereix altre nom que «el govern dels delinqüents».

Fem constar, avui, el nostre agraïment a «La Lliga dels Drets de l'Home» qui amatent a la nostra veu, organitzà el miting, que avui ressenyem, i que, per raons polítiques, ella anomenà de protesta contra el feixisme espanyol, invitant a prendre-hi part el nostre capdill En Francesc Macià i el nostre company En Ventura Gassol perquè hi fessin sentir la veu de Catalunya.

Alcem, avui, de nou, la nostra veu de protesta, mentre ens preparam cada dia i cada hora i amb tota la nostra ànima per protestar tan aviat com poguem de l'única manera digna dels pobles oprimits i humiliats com Catalunya: per la violència.

Discurs de Monsieur Ferdinand HEROLD,
membre del Comité Central de la Lliga
dels Drets de l'Home i president del
meeting.

Ciudadanes, ciudadans,

El fet que el miting contra el feixisme espanyol es celebri en aquesta sala em produeix emoció. Em recordo que ara fa dos anys fou en aquesta mateixa sala que tingué lloc un miting, organitzat per una altra associació, contra el govern de Primo de Rivera. Era l'època en què el general dictador es començava a distingir per les deportacions i les persecussions dels homes que no pensaven com ell. Fou llavors de la deportació de Don Miguel de Unamuno en una illa gairebé deserta, segurament amb l'esperança que no en sortiria mai més i que així es trobaria desembarçat d'un dels seus més esforçats adversaris.

Des de llavors, trist es confessar-ho, Primo de Rivera, amb la complicitat d'Alfons XIII, ha continuat governant aquest noble país d'Espanya i hom veu un poble al qual no se li podria retreure potser més que un excés de quitxotisme, ja que Espanya continua essent el país de *Don Quijote*, hom veu un poble de nobles aspiracions, un poble que no demana altra cosa sinó redreçar-se, sotmés a la dictadura d'un príncep que s'ha distingit sobremanera, únicament com agent de propaganda dels grans Casinos d'Europa i d'un general que no era cèlebre més que per les victòries guanyades en els llocs de disbauxa. (Aplaudiments).

Aquest govern de Primo de Rivera mostra be contra qui va adreçat. Contra els que volen fer sortir el poble de l'ignorància en la qual, per desgràcia, uns governants orbs l'havien deixat caure. Contra els que mantenen el pensament espanyol a l'altura dels pensaments nobles, dels pensaments enlairats. Contra els que es recorden que adès a Espanya hi existiren escriptors com Cervantes i com Calderón, pintors com Velasquez i Murillo. Ho demostra exilant els que representen la glòria d'Espanya. Que es pot dir d'un govern que decapita son poble bandeant enllà ses fronteres homes com Blasco Ibañez, Unamuno, Ortega y Gasset i tots aquells dels quals hauria d'enorgullir-se, que deuria enlairar en una mena de pedestal moral?

Aquest govern s'aguanta no sé per quina mena de desgràcia d'Espanya i d'Europa tota, car és un gran mal que homes així puguin mantenir-se en el poder i donar

mal exemple als pobles veïns. Aquest govern s'il·lustra tots els dies amb tretes com les que suara estava mencionant. No s'atreu a tancar, a Barcelona, no fa pas gaires mesos, una Universitat que maldava per escampar la instrucció entre els catalans? No s'il·lustra també per totes les mesures que ell ha preses contra la instrucció, contra el pensament?

Es possible que els èxits obtinguts en terres exteriors, gràcies a l'ajud d'altres països, puguin, per algun temps, mantenir encara el general Primo de Rivera al poder. Però ningú no deu desesperar-se per l'avenir. A la Lliga dels Drets de l'Home, no menys a la francesa que a l'espanyola, no som pas d'aquells que desesperen, d'aquells que abandonen la lluita. La Lliga Francesa, la degana de les Lligues dels Drets de l'Home, ha passat per dies de prova en els quals la reacció semblava tenir de devenir-hi tota puixant. Mai no ens havem descoratjat. Hem lluitat i hem acabat per endur-nos-en victòries que, afortunadament, no eren victòries sagnants.

Estic persuadit que cap dels que volen redreçar l'Espanya, cap dels que volen que l'Espanya sigui un poble lliure, no desespera tampoc, sinó que tots lluitaran fins a la fi que assoliran la victòria. Els homes que són guies intel·lectuals de llur país acaben sempre per vèncer aquests governs que, valent-se de la força, volen mantenir els pobles dins la servitud. (Aplaudiments).

Ciudadans, ara aneu a escoltar oradors que us diran millor que jo no faria, l'estat actual de l'Espanya i el que fa actualment aquest govern feixista presidit per Primo de Rivera. Els cedeix a continuació la paraula i per començar escolteu el ciutadà Ventura Gassol, en nom de Catalunya. (Grans aplaudiments).

Discurs del company Ventura GASSOL.

Companys,

Si a Monsieur Herold li causa emoció parlar en aquest acte com voleu que no me'n causi a mi, interessat com estic pel meu poble, pels meus companys i per mi mateix, per part d'aquesta dictadura que, avui, venim a blasmar?

Però l'emoció que em causa, avui, aquest acte, tan generosament organitzat per la Lliga Internacional dels Drets de l'Home, és ben especial. És com un dolç barreig d'alegria i de tristesa, d'orgull i de vergonya, de desesperació i d'esperança.

Alegria de tenir l'honor de poder parlar tan lliurement la nostra llengua catalana, aquesta llengua, proscriu i arrancada de boca dels infants catalans a les escoles i de boca dels mateixos homes en tot acte oficial. (Aplaudiments). I tristesa perquè mai com en aquest moment havia evocat d'una manera tan viva totes les malaurances de la nostra terra i d'amics nostres empresonats per Catalunya.

Orgull de l'home en rebel·lió que prefereix partir-se amb estrangers el pa de l'exili que amb els germans el de l'humiliació i el de l'esclavatge. I vergonya per mi mateix i pel meu poble que no hàgim tingut encara prou dignitat per deslliurar-nos d'una vegada d'un jou que ens omple d'oprobri. (Aplaudiments).

Desesperació de veure que passen els dies sense poder realitzar el nostre somni de la nostra revolució de llibertat i d'independència. I esperança, fruit d'aquesta claror d'albada que ja pressento per damunt de les nostres muntanyes, amb tremolor de fulles i de ferides, amb cants d'ocells i crits de guerra, amb degotig de llum i rius de sang. No creguessiu però que caminem de cara a aquesta albada amb cap mena d'esperit de conquesta; hi anem enduts per l'idealisme de restauració i d'alliberament de Catalunya.

Volem alliberar Catalunya d'Espanya. I quan diem això, obrers espanyols que m'escolteu, no ho diem amb aquell esperit d'odi contra els espanyols, com havien propagat sempre els governants d'Espanya. L'odi el sentim, i mortal, contra l'Espanya oficial, monàrquica, avui dictatorial, sota el règim de la qual sou esclaus vosaltres, obrers d'arreu d'Espanya, com nosaltres mateixos. Bé us hi sabem prou, també sofrint en les vostres terres, al peu del vostre treball, a la dolça i sentimental Galícia, aliada nostra, com a l'erma i tràgica Castella, a la exuberant i sensual Andalusia com a la brava i ja un xic més alliberada Euzkadi, també aliada nostra. Més d'una vegada hi pensem i més d'una vegada us hauriem allargat els braços si els haguéssim tingut més lliures.

Sovint han cridat els governants oficials contra l'esperit d'independència i de separació dels catalans, i sabeu per què? Perquè els convenia; perquè, en moments donats, han tingut de valer-se de l'ombra del «perill separatista» per deturar moviments que els haurien arrotllat. Més d'una vegada, quan per resoldre problemes que ens eren comuns, d'ordre social, ens havíem juntat, i ens havíem donat l'abraçada de germanor, no us havien callat a l'orella: «que és un enemic teu, que

és un català, que l'enganyarà.» I ha estat llavors que enlloc de sentir aquella tebior humana de l'home que sent devora seu la presència d'un altre home, hem sentit l'alè freda del llop que es sent devora seu un altre llop. (Aplaudiments). I és llavors que ens hem trobat mirant-nos fit a fit i ens hem fet esglai i no ens hem barallat perquè hem tingut més seny que els governs que ens hi atiaven, però ens hem separat, desconfiats els uns dels altres, i no hem fet prevaldre la voluntat que ens havia ajuntat, deixant així per resoldre el problema la solució del qual anavem a exigir. Això ha passat en més d'una vaga que, havent-se plantejat i començat a Barcelona, cosa natural donada la seva major vitalitat de treball, l'han fet contrarrestar en altres regions parlant del «perill del separatisme».

Recordeu-vos, sinò d'aquella setmana tràgica del 1909 i del moment de revolta que havia començat a Barcelona i que havia trobat ressó en altres poblacions de Catalunya. Només calgué dir que érem els separatistes que la movien i aquelles flames renovadores que s'haurien extés com una pólvora, s'extingiren com per encant i allò que hauria pogut ésser la salvació de Catalunya i d'Espanya es reduí a la ineficàcia més absoluta, a la tragèdia de moltes famílies i als assassinats oficials entre els quals el de Ferrer, que excità les protestes de tot el món i d'una manera especial la de França. (Llargos aplaudiments).

Catalunya vol volcar aquesta dictadura militar criminal i oprobiosa, vol volcar aquesta monarquia grotesca i reaccionària, vol abatre d'una vegada aquest règim vergonyós d'opressió contra la llibertat de l'individu i dels pobles. Catalunya vol la separació i la llibertat per ella així com la dels altres pobles que integren Espanya. Obrers espanyols, separatistes catalans, tots som esclaus d'un mateix amo, junyits a la mateixa arada vella i corcada, i si no volem treballar més per als altres, per a nosaltres ens cal una eina de treball més nova i moderna. (Aplaudiments).

No us parlaré jo dels crims del Directori a Espanya. Ho faran millor que jo els meus amics il·lustres que us parlaran després de mi i especialment l'Ortega i Gasset, l'ex-diputat que també ha rebut la distinció del Directori, autor de la valenta obra «La Verdad sobre la Dictadura».

Deixeu que jo us parli per Catalunya, car ja podreu llegir en aquesta fulla que us han donat en entrar, el detall de les arbitriarietats que hi ha comès el Directori.

A Catalunya ens ha estat prohibit l'ús de la nostra senyera; proscriu la llengua catalana en escoles i llocs oficials; tancades totes les institucions de cultura catalanes, així les primàries per als infants com les tècniques per als obrers; disoltes d'una manera vandàlica les nostres festes populars; proscriu les costums tradicionals; clausurades entitats artístiques i sportives; violats els domicilis; empresonats en massa innòmbers separatistes pel mer fet de professar aquestes idees; destituïts molts professors per la mateixa causa; exilats polítics, homes de lletres i obrers, no amb altre pretext; jutjats per un monstruós consell de guerra els nou companys nostres, idealistes heroics i exemplars, acusats del complot de Garraf; empresonat i a punt d'ésser jutjat pel mateix procediment el meu amic, l'home de ciència, l'il·lustre químic En Miquel Baltà, per professar idees separatistes; empresonats, sense saber perquè, tots els directors coneguts del sindicalisme; empresonats i retinguts com a penyora del que pogués arribar al Rei o algú dels dictadors, els directors del comunisme a Catalunya i a Espanya, entre els quals els meus amics Maurin i Solís, i contra els quals va a celebrar-se també un consell de guerra; assassinats innocents obrers en el silenci més criminal; i condemnades dones pel mer fet de lluir cintes catalanes en llur pit.

En sentir això, qui no ho consideraria com fruit d'un engegament de follia i d'ubriaguesa? I es així tant mateix, sense figuracions, sense imatges, sense literatura, és la crua i la tràgica realitat de Catalunya. Avui Catalunya i tot Espanya està en mans de dos embriacs: l'un, En Primo de Rivera, aquest Mussolini de guinyol (rialles), embriac de vi de les orgies, que tan aviat el veureu agenollar-se davant de Santiago per fer-hi una oració pública i grotesca demanant-li que salvi Espanya, com davant d'una Venus de prostíbul per adorar-la amb l'adoració només pròpia de les bèsties. (Rialles. Aplaudiments).

I ja deveu endevinar qui és l'altre embriac no de vi, de sang i de tots els sadismes vils que hereda del nefast Arlegui, la memòria del qual no hem d'oblidar, car crida venjança. (Aplaudiments).

Ja no és estrany que, amb governants d'aquesta mena, s'hagi pogut perpetrar un crim com el que representa el consell de guerra contra els nou joves, presos per Catalunya, exemple de polítics i patriotes, acusats del complot de Garraf, essent demanades tres cadenes perpètuas per als uns i de sis a vint anys de

presó per als altres. I això no per altra cosa que per ésser separatistes, com s'ha escapat més d'una vegada de boca del mateix fiscal, i no havent-hi proves d'altra cosa. Aquest consell de guerra només s'ha pogut celebrar per l'esperit tradicional d'inquisidors que conserven encara els governants actuals d'Espanya. A Espanya del policia més miserable al mateix rei, tots són uns inquisidors vergonyants, ja es disfressin sota una simple guerrera arnada, ja sota una sotana lluenta i morada, ja sota un feixí criminal, ja sota una corona un xic de gairell i grotesca.

Això s'ha demostrat en aquest consell de Garraf d'una manera més palesa que mai. Començant per la policia que començà pegant als nostres amics, avui ja il·lustres, i fent-los passar les tortures més cruentes de la fam, del ferro i del foc, per arrancar-los declaracions que els convenien, seguint pels jutges militars que feren l'obstrucció perquè els advocats defensors no podessin veure els autos i les diligències del delictes com els era necessari i acabant pel rei en persona que signà canallament el real decret sobre la competència del tribunal militar en aquell afer, amb efectes retroactius i en contra d'una llei que no havia estat per altra llei derogada. Això us demostrarà, ciutadans, com ens trobem a Catalunya on, per consumir les injustícies més monstruoses, el rei no desdenya el col·laborar amb el policia més vil i amb els jutges militars més execrables, encara que per això calgui passar per damunt de totes les lleis. (Aplaudiments).

I dieu-me ara si tot això no crida un acte de violència. I sou vosaltres i nosaltres qui l'hem de fer, junts, ajudant-nos uns i altres, que tots treballem per la llibertat. Vosaltres per la llibertat vostra i dels vostres pobles, nosaltres per la nostra i per la de Catalunya.

Deixeu-me-la aclamar la nostra Catalunya independent d'aquest lloc tan alt i tan lliure que ens ha ofert la Lliga dels Drets de l'Home. D'aquest lloc que jo m'imagino, senyor president, alçant-se com una illa, com un promontori per damunt de tantes lluites, i en mig del lleueig de tantes crisis econòmiques i de l'embat dels vents de la reacció. D'aquest lloc que veig ara com el calvari, on França s'ha ofert com la víctima per la llibertat i els drets de l'Home.

Aquesta França cruent, també, com aquell Crist entre dos lladres, lladres de la llibertat dels homes i dels pobles: l'Itàlia infatuada i l'Espanya tràgica i grotesca. França, França et diria no amb la veu, sempre un xic aspre, del revolucionari, més aviat amb l'amorosament de la d'un enamorat de la teva tradició, ai! avui, potser en perill per culpa d'alguns dels teus fills mateixos i dels teus mals veïnatsges, vigila, França, vigila, mira que per deturar les idees innobles de retrac i de reaccionarisme les fronteres no son mai prou altes. Es per passar les idees novelles de progrés que als homes els cal idealisme, els cal enlairament, els calen ales. Per passar les vils, les innobles, n'hi ha prou en tenir filaments bavosos com els reptils i arrossegat-se baixament per terra. (Aplaudiments).

I ara en contra aquesta Espanya que heu sentit cantar avui i per damunt de tants de crims i coses negatives, deixeu-me cantar la nostra, la meva Catalunya independent, amb esperit de llibertat, i d'antimperialisme, una de les millors herències de la seva història.

Aquest era l'esperit d'aquells reis gloriosos de Catalunya que més que reis eren una mena de presidents de república, d'una generositat que els feia desprendre de troços del llur realme per fer-ne present al fill que més estimaven.

En el fons del fons aquest mateix esperit haurien trobat en aquells guerrers de l'expedició a l'Orient que no dirien sinó que anaven a bastir-hi una llegenda, enduts més aviat per un esperit de boèmia que de conquesta. Si no hagués estat així s'haurien girat cap a Ponent que els era més fàcil i haurien tingut més aprop la víctima. Però els calia un mar ben blau com el nostre, els calien unes veles ben blanques, els calia un país amb un xic de llum de somni. (Aplaudiments).

Deixeu-me cantar aquesta Catalunya, optimista joiosa i treballadora. Aquesta Catalunya que jo m'imagino com la República de la pau, tornant a cantar, tornant a dansar, tornant a celebrar aquelles festes populars tan nostres. Aquesta Catalunya que jo voldria que veïssim com una Bèlgica novella, devora la mar, reclinant la seva testa al Pirineu, del cantó de França, allargant una mà als germans lliures d'Espanya i l'altra senyalant a les seves illes d'or com una mena de clau de pacificació de les mars. A vosaltres obrers no us faci cap mena de recel aquest aire que pren hi ha voltes un xic burgesa deixant-se endur, fins en moments greus per les seves cançons i les seves danses. Així i tot Catalunya ha donat la flor dels anarquistes, i aquesta institució formidable, una de les forces més vives, que de molts anys ençà ha remogut tot Espanya, el sindicalisme, que per honor nostre se l'anomena sovint sindicalisme català. Així mateix, doncs, per aquest mateix es-

perit, la Catalunya Nova serà una de les Repúbliques avançades del món.

Obrers catalans, obrers no importa d'on sigueu d'Espanya, ajudeu-nos a lliberar Catalunya i que Catalunya, un dia pugui ajudar a lliberar-vos a vosaltres. (Llargos aplaudiments. Ovació).

Per terminar, diu, en francès:

«Deixeu-me que, d'aquesta tribuna lliure que dec a l'amabilitat de la Lliga Internacional dels Drets de l'Home, denunciï a l'opinió mundial el més detestable dels crims comesos per la Dictadura espanyola a Catalunya.»

Nou joves catalans estan empresonats sota la inculpció d'haver volgut atemptar contra la vida del rei d'Espanya. Permeteu que us dongui llurs noms, ja que han devingut il·lustres: Jaume Compte, Jaume Julià, Marcell Perelló, Josep Garriga, Miquel Badia, Francesc Ferrer, Deogràcies Civit i Antoni Argelaguet.

La sentència de cadena perpètua pesa sobre els tres primers, la de sis a vint anys de presó pesa sobre els altres. No s'espera més que la confirmació definitiva del Tribunal Suprem per que aquesta sentència sigui ferma.

Per que aquest crim pogués ésser acomplert, ha calgut:

1.º Que els inculcats hagin fet monstruoses declaracions a satisfacció del jutge instructor — declaracions que els han estat arrancades per mitjà de les tortures inquisitorials del foc, del ferro i de la fam, arribant fins a fer caminar els presoners amb els peus nus sobre l'alcofol en flames.

2.º Que els inculcats hagin estat passats per Consell de Guerra enlloc de tribunal civil, com era de llei, tal com ho han provat els advocats defensors, la demanda dels quals a aquest objecte havent estat rebutjada.

3.º Que la competència arbitrària del Tribunal militar hagi estat consolidada per un real decret absolutament ilegal, sobre una causa en curs de tramitació i subjecta a una llei anterior no derogada per una altra llei.

4.º Que aquest tribunal militar hagi fet obstacle per que els advocats defensors no podessin tenir amb temps suficient els autos de la causa que tenien de servir per documentar-los.

Amb aquest sol exemple, us serà fàcil de formar-vos una idea del caràcter d'aquesta dictadura espanyola contra la qual nosaltres avui us invitem a protestar. Gran nombre d'obers han essat empresonats en massa pel sol crim d'haver pertenescut a entitats que defensaven llurs interessos de classe. Molts catalans, entre els quals el nostre il·lustre amic i químic expertíssim, En Miquel Baltà, han estat empresonats pel sol fet de professar idees separatistes. La bandera catalana ha estat absolutament interdicta. Les festes patriòtiques de Catalunya han estat violades; ses tradicions i costums pacífiques han estat proscriu; sa llengua oficialment humiliada i prohibida; ses escoles destruïdes o tancades, igual que institucions d'art i de música, camps d'esports, etc.

Es per deslliurar-nos d'aquesta vergonyosa opressió que Catalunya demana la independència política, basada no solament en raons històriques i llegendàries favorables, sinò en sa sola i única voluntat, forta i incoercible, i en sa plena consciència de saber-se governar per ella mateixa. Amb la nostra dignitat lliure d'humiliacions i els nostres braços deslliurats de cadenes d'esclavatge, volem entrar en el concert general dels pobles civilitzats per treballar, amb tota la força de la nostra joventut, per aquest ideal suprem que tots nosaltres perseguim: la Pau, la Llibertat i la Justícia». (Llargos aplaudiments entusiastes).

Discurs de Monsieur Fernand CORCOS, membre del Comité central de la Lliga dels Drets de l'Home.

El Sr. Fernand CORCOS: «He d'excusar-me de prendre la paraula abans d'alguns oradors catalans i espanyols que haurien de parlar ans que jo. Dintre d'una estona he d'acudir a una altra reunió de caràcter professional.»

Ciutadanes, ciutadans, jo vinc, tal com vos ha indicat el president, el qual està tant o més qualificat que jo a fer-ho, a donar-vos la seguretat que la Lliga Francesa per la defensa dels drets de l'Home no és insensible a la gran malaurança per la qual travessa Espanya el dia d'avui. Jo no sé si la França mereix els compliments generosos i lírics que suara acaba de fer-li En Ventura Gassol. França veu també de vegades eclipsar el sentiment democràtic. França ha comès també alguns errors i França s'ha abandonat de vegades també en braços dictatorials. França és sortosa que en condicions i circumstàncies semblants, d'altres pobles vinguin a

resplendors agradables, però que de vegades en la lluisor que brilla sobre d'ella hi ha una fumerola lleugerament opaca. Sabem tot això i saludem les víctimes d'aquest règim.

Però demès dels atemptats a la vida i als drets individuals, el govern de Primo de Rivera ens és essencialment antipàtic per que tendeix a portar l'aigua al molí de la reacció internacional. No cal creure en què els països són independents. Quan un feixisme reixeix amb esclat en un país, un altre país és immediatament envaït per la mateixa plaga.

No cal creure tampoc que mitings com el present són inútils. Quan s'ha dit i repetit durant mesos i mesos: «el noble, cavalleresc, galant Alfons XIII», hi ha sempre un gran nombre de gent que se l'imaginaven sota aquets aspectes. Quan hom ha dit: «el complici del «pronunciamiento», l'escamotejador de la constitució espanyola que es diu Alfons XIII», quan hom ho repeteix, quan hom ho proclama, quan hom ho irradia, això té una gran importància i és això el que nosaltres hem de fer. (Aplaudiments).

Ell porta l'aigua al molí de la reacció internacional i en fer això comet un atemptat contra els nostres principis, els de la Lliga Internacional dels Drets de l'Home.

Massa hem sentit a dir, aquests darrers temps: «La vostra democràcia i la vostra Declaració dels Drets de l'Home, els vostres principis del 89 i del 93, sofreixen una veritable eclipse, confeseu-ho.» «Es que no serieu impotents per resoldre els greus problemes que es posen a l'hora actual en tot el món? Es que les democràcies no han esdevingut un govern per èpoques estables i tranquil·les? Però quan les cartes estan un poc embullades com deiem adès, quan sorgeixen greus esdeveniments, no és pas amb el govern democràtic que arribarem a la solució. Cal tornar als governs d'autoritat, de força, de dictadura, al govern monàrquic.»

Això és greu. Però, és que nosaltres els de la Lliga tindrem d'abandonar el que ha estat orgull de tota la nostra vida, el que ha estat el nodriment dels nostres esperits durant tan llargues anyades? Es que tindrem de cremar el que havem adorat fins ara i adorar el que havíem cremat? Es que tindrem de girar l'esquena al nostre ideal?

Hauríem de fer això si és que ens havíem equivocat. Cal dir-ho. Quan hom ha tingut la pretenció de guiar els pobles o d'il·luminar les ànimes, si hom no pot il·luminar-les com cal o guiar-los cap allí on tenen d'anar, el millor és fer una esmena honorable. He-us aquí el problema que es posa davant nostre. Es veritat que ni la democràcia italiana, ni la democràcia espanyola, ni la democràcia grega, ni la democràcia polonesa, ni la democràcia portuguesa no han pogut trobar vies de salut sinó abandonant aquestes regles democràtiques de govern del poble pel poble i de la sobirania popular? Hom ens ho crida, hom ens ho canta, hom ens ho pregona a l'orella. Hi ha però només, que en cap país dels que he anomenat no hi havia democràcia.

Es que hi havia una democràcia a Polònia, a Espanya, a Portugal, a Itàlia, a Hongria? No. Hi ha una forma aproximada de democràcia a França. Hi ha una democràcia que té els seus caràcters que no anem a determinar a Anglaterra, baldament sigui en forma monàrquica, cosa que és indiferent pel punt de mira que jo prenc en aquest moment. Hi ha una democràcia una mica plutocràtica als Estats Units. Però els grans problemes que es presenten no podien ésser resoltos en les falses democràcies de Portugal, Polònia, Espanya o Itàlia.

Jo no dic pas que la democràcia resolgui immediatament tots els problemes que se li posen davant. Moltes vegades la democràcia no comprén. De vegades la democràcia otorga confiances a homes que no ho mereixen gens. De vegades el sufragi universal no sap distingir quins són els veritables servidors i quins són els mediocres ambiciosos. Tot això és cert. Solament hi ha una manera per una democràcia de patalejar davant un problema durant algun temps i, tot de sobte, saltar l'obstacle, car no hi ha altre obstacle que el problema o la dificultat mateixa; mentre que amb la monarquia no hi ha solament l'obstacle, sinó que hi ha encara la institució que és contra la solució del problema.

No hi ha pas, doncs, un sol exemple vàlid dels que s'ens han donat respecte la impotència de les democràcies per fer front a les situacions difícils. Es que en 1914 la situació no era ben difícil per la França i és que la democràcia francesa no va resoldre la dificultat? Es que en 1914 l'Alemanya imperial no estava sota el jou de la monarquia? Quan ella ha reconquerit la pau al preu de la caiguda de l'Imperi, no és pel triomf de la idea democràtica precisament que ella ha arribat a una mena de solució de la qüestió que havia estat posada per l'Imperi?

Per consegüent, no tenim de cremar els nostres ideals d'ahir que són els nostres ideals d'avui.

Espanyols que us trobeu sota el jou monàrquic, estigueu segurs que otorgant la confiança a la voluntat

popular no fareu mal al vostre país, sinó al contrari, el servireu. Els mals servidors d'Espanya són els que a l'hora actual, tractant d'exasperar l'orgull espanyol, assolixen issolar Espanya dintre aquest orgull.

És un altre tret que fem a Primo de Rivera en la qüestió de la pacificació universal. Quan sol·licitava els vostres sufragis declarà que calia tornar la pau a Espanya, però a l'hora actual, (parodiant encara Mussolini i no acceptant però d'altra part — tal com diu Gasset en el seu llibre — la comparació que es fa d'ell amb l'institoris, car diu que no és pas el feixisme que ell fa, sinó que és una simple coincidència cronològica) tracta de desfer Espanya de tot lligam amb la Societat de Nacions. Nosaltres els de la Lliga no podem perdonar-li això. Inflant la veu, prenent un amplificador, ve a declarar que Espanya, pel seu passat, pel nombre d'homes que en el món parlen la seva llengua, per la mena de paternitat espiritual que ella exerceix sobre milions d'homes en l'Amèrica del Sud, ha de tenir un lloc eminent i preminent i que, si no li donen, sortirà de la Societat de Nacions.

Admeto fins a cert punt que aquest raonament pugui ésser fet pel Brasil, que es troba en un altre continent, que té una tradició històrica de vida isolada, i pel qual la qüestió és completament distinta. Però no admeto que Espanya, aquesta Espanya que Primo de Rivera detenta, que no veu encara on clarament és el problema, el perill, la salvació, es retiri de la Societat de la Nacions. Si així ho fa, serà almenys sota la protesta de tots els homes de cor.

La única semblança entre Espanya i Itàlia és que tant a l'un país com a l'altre hi ha hagut la complicitat dels reis. La responsabilitat amb tot no és pas la mateixa. El rei d'Itàlia és un home honrat que ha respectat fins a cert punt i durant llarg temps la constitució italiana. Era un home que es trobava davant d'una dificultat terrible en 1920 i 1921 — jo em situo al punt de vista de la monarquia. És un home que es trobava en presència d'un gran moviment tumultuos d'opinió. Dins la hipòtesi immediata de la guerra civil, que hagi obtat per una complicitat tàcita o per una reconeixença esclatant de la persona salvadora de Mussolini, l'història podrà trobar en això un problema interessant a sondejar i fer la repartició de responsabilitats.

Però a Espanya no hi havia res de tot això. Hi ha hagut solament un rei que per peresa ha traït la nació. I no l'ha pas traïda una sola vegada. L'ha traïda violent la constitució amb l'acceptació del «pronunciamiento», aquest pronunciamiento que podia rebutjar amb un revès de mà i que podia ésser vençut immediatament. L'ha traïda una altra vegada no reunint les Corts, ja que la constitució espanyola preveu que les Corts deuen estar reunides de nou al cap de tres mesos de dissolució.

Quan el sobirà mateix dona l'exemple de violació de lleis, ens podem emparar de les mateixes lleis monàrquiques: si el rei, diuen, governa contra la nació per servir un partit, si el rei violés les lleis fundamentals que ell mateix instaurà, si el rei anès en contra del jurament que feu al seu poble, aquest poble està lliure del jurament d'obediència que li té fet. És la teoria de la monarquia per dret diví. És sota aquesta teoria que la monarquia ha viscut durant segles. És aquesta teoria que nosaltres invoquem, nosaltres els liberals que respectem el dret social. És aquesta teoria que retreiem a aquest rei d'Espanya que enlloc de salvaguardar la llibertat del seu poble ha encobert els crims d'un general embriagat. (Aplaudiments).

Es indispensable que totes les lligues per la defensa dels drets de l'home en tots els països facin un esforç de discussió i aclariment entorn del problema espanyol. Cal que fem sentir la nostra acció sobre l'opinió pública. Cal especialment, que en tots els països de llengua espanyola, sigui revelat el veritable règim al qual està subjecta avui Espanya. Ja que Primo de Rivera parla d'una paternitat que Espanya exerceix sobre els països de llengua espanyola, ja que tenim la llibertat d'expressar la nostra pensament en els països de l'Amèrica del Sud, parlem i proclamem el que és aquest jou que té encara una apariència d'ordre i de legalitat i que no és més que una violació de l'ordre i una negació de la llei. (Aplaudiments perllongats. Ovació).

Per acabar l'orador diu uns mots de cortesia en espanyol.

Discurs del Senyor ORTEGA i GASSET ex-Diputat espanyol i autor del llibre de combat «La Verdad sobre la Dictadura».

Per començar parlaré en francès, encara que no us pugui oferir un francès complet.

Ciudadanes, ciudadanos.

Travessem un moment de la vida espanyola veritablement difícil, veritablement dolorós per tots aquells que

conserven la visió de l'avenir i que tenen prou força i entusiasme per defensar llur ideal.

El govern de la república francesa conversa amb aquests militars embriacs que han assassinat l'esperit civil de la meua terra i que han establert el que Unamuno n'ha dit la dictadura de l'estúpidesa. Val a dir però també que estem protegits per l'inepugnabile muralla de tota l'organització democràtica francesa i particularment per la Lliga dels drets de l'home, i és a totes aquestes forces que cuido de manifestar la meua reconeixença. Darrera d'aquesta muralla democràtica de la França jo sostinc que l'Espanya de l'avenir, del pròxim avenir, serà sempre l'Espanya germana de la França.

Amb tot jo no puc passar per alt, potser per feblesa, potser per sentit d'oportunisme, la conversa entre França i l'Espanya d'avui a la qual feia al·lusió suara. Alguns militars espanyols han vingut a París a parlar dels afers del Marroc. Si existís un veritable dret internacional, tots aquests senyors que diuen representar Espanya, haurien d'ésser detinguts per la policia, per usurpació de personalitat. (Aplaudiments).

Són simplement militars sublevats que s'han aprofitat de la peresa pública d'Espanya i han fet el mateix acte d'estafa d'un caixer que s'escapa després d'haver buidat la caixa. Ells han robat la força pública d'Espanya. Han robat a la pàtria, la nostra pàtria que ells oprimeixen.

Jo dic ben alt que aquesta Espanya de l'avenir, en nom de la qual jo crec tenir dret a parlar, no pot acceptar això de cap de les maneres. I que aquesta França democràtica, magnífica, hospitalària — ho dic amb admiració i respecte — no té el dret de rebre aquests militars, d'acceptar aquests diàlegs, aquests compromisos fets amb els falsos representants d'un poble domenyat, reduït a l'esclavatge. I és que ells no tenen autoritat per parlar en nom d'Espanya, no poden parlar-hi.

Entre l'opinió de la veritable Espanya, del poble espanyol, hi ha una veritable harmonia, una harmonia que no pot existir entre els militars i la França, car llurs concepcions de la vida estan diametralment oposades. El poble espanyol no vol aquest protectorat africà que és contrari a ses aspiracions. Les colònies africanes són la cosa més impopular a Espanya. El poble espanyol ha estat endut, forçat, a fer una guerra que no era una de les seves ambicions ni un dels seus desitjos. És d'altra part un dels motius qui han desencadenat el *pronunciamiento* militar. Ja sabeu que després de moltes dificultats el govern espanyol hi havia designat el primer resident civil que mai s'hi hagués enviat.

Aquesta i la qüestió de les responsabilitats, la qual ha estat molt ben explicada aquí aquest vespre, han estat els veritables motius del sublevament militar. L'interès d'Espanya en la qüestió del Marroc és només la de posar les coses tal com cal, a fi d'evitar en l'avenir el desencadenament d'un altre alçament rífeny. Jo he recorregut la zona del protectorat espanyol. He fet la vida dels soldats per conèixer aquests problemes tan angoixants per Espanya, i puc afirmar-vos que en tant que els militars tindran el control del Marroc, els sublevaments es produiran sempre, car allí hi regnarà sempre la injustícia, la cupiditat, i la violència, inútil i irritant. Fins ara hom ha sofocat els alçaments gràcies a grans esforços militars. Però tantost una revolta és reduïda, ja s'en veu una altra que es congria. Mai no s'arriba a una situació de pau i tranquil·litat.

Des de 1898 que tots els estius estem en la mateixa inquietud. No ha passat un sol estiu sense un incident marroquí, sense l'encerclament d'una posició. Llavors hom posa en joc la indignació patriòtica i desseguit hi ha espanyols que hi van a morir. La sang es vessa, el diner es dilapida i el problema resta sempre el mateix. Es ben bé el que ha dit amb eloqüència, amb una comprensió del problema rarament vista, Monsieur Corcos. Els militars hi han trobat l'excusa per una petita guerra que, amb la seva incompetència, ha devingut massa gran per llur activitat. Hi han trobat també una excusa per dilapidar el diner, per tenir ocasió d'avanços i per oprimir l'Espanya.

He volgut pronunciar alguns mots en francès per respecte i per la generosa hospitalitat de París. Ara vaig a pronunciar unes paraules en espanyol pels meus compatriotes:

He considerat un gran deure meu el venir aquesta nit, estimats compatriotes, a col·laborar en aquest meeting que la Lliga Internacional dels drets de l'home celebra contra la dictadura de Primo de Rivera. En qualitat d'espanyol em plaurà molt des d'aquest lloc prominent protestar contra els crims de la dictadura a Espanya i d'una manera especial contra els comesos a Catalunya, on, com s'ha dit molt be aquesta nit, la repressió s'ha fet sentir més forta que enlloc.

Recollint les paraules del meu dilecte amic Gassol, jo també, compatriotes espanyols, us invitaré a meditar com l'acció del Directori a Catalunya, en cotradicció completa al que proclama el general Primo de Rivera, ha estat la més antipatriòtica de tota la història d'Es-

